

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น
Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province

เรียงดาว ทวะชาลี¹, ภูกาญจนาภักดิ์ ปุลันรัมย์², สมเจตน์ ยามาเจริญ³ วิรัตน์ ทองภู⁴,
พันธ์ิwa ทัทภูมิ⁵, และ บุษกร วัฒนบุตร^{6*}

Riangdaw Tavachalee¹, Phukanchanakrit Pulanram², Somjate Yamacharoen³

Wirat Thongphu⁴, Phanthiwa Thabphume⁵, and Busakorn Wattanabut^{6*}

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

^{6*}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ; North Bangkok University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : busaaiey2516@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e302307

Received : May 20, 2026; Revised : August 1, 2026; Accepted : 25 August 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อสร้างเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือกลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 รวมทั้งสิ้น 31 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การจัดระบบความรู้ (4) การเก็บถนอมความรู้ (5) การถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน (6) การประมวลผลและการใช้สมาธิ และ (7) การประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญา อีกทั้งองค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน และความรู้ที่ชัดแจ้ง ซึ่งเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ 2) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา มี 8 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphume, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

และการปลูกฝังการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การถ่ายทอดโดยครูภูมิปัญญาชุมชน วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ องค์ความรู้ในการถ่ายทอด กระบวนการถ่ายทอดอย่างเป็นลำดับ การจัดการความรู้ และการสร้างความยั่งยืนสำหรับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้พละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมานะ ปัญญา) เป็นฐานในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าขาวม้าทอมือ คือ เครื่องมือเชิงกายภาพ เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ และเครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านโซเชียลมีเดีย

คำสำคัญ (Keywords) : พุทธวิธี, การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การทอผ้าขาวม้า, จังหวัดขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research are threefold: 1) study the body of knowledge related to pha khao ma weaving as local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province; 2) examine the process of transmitting local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province; and 3) develop tools for transmitting local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. This study employed a qualitative research approach using participatory action research (PAR). The research population, sample group, and key informants consisted of handwoven pha khao ma women weavers, community sages, and community leaders from Ban Haeo Community, Moo 8 and Moo 9 , totaling 31 monks/persons, selected through purposive sampling. The research instruments included semi-structured interviews and focus group discussion recording forms. Data were analyzed using content analysis and descriptive analysis. The study documented details of applying Buddhist methods to knowledge management for the transmission of local wisdom in handwoven pha khao ma. The outcomes were compiled into a transmission database presented in the form of a manual and disseminated through social media channels, including Facebook, TikTok, and YouTube.

The results showed that: 1) Knowledge of hand-woven cotton cloth weaving can be classified into seven dimensions: (1) Identification and acquisition (2) Creation and development (3) Organization and systematization (4) Storage and preservation (5) Sharing and continuous practice (6) Processing and focused application and (7) Evaluation and knowledge enhancement. In addition, the hand-woven cotton cloth weaving of Ban Haeo community can be divided into two types: tacit knowledge and explicit knowledge, which

Citation : เรียงดาว ทเวชาติ, ภูกาญจนภุชงค์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพภูมิจ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแฮ้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

systematically support and complement one another. 2) The process of transmitting local wisdom consists of eight steps: creating inspiration and fostering a learning mindset; learning from direct experience; transmission by community wisdom masters; methods of knowledge transmission; knowledge content for transmission; step-by-step transmission processes; knowledge management; and building sustainability. For the integration of Buddhist principles, the Five Spiritual Powers (Pala 5). 3) Tools used in transmitting the local wisdom of handwoven Pha Khao Ma include physical tools, knowledge management process tools, and digital media tools through Facebook, TikTok, and YouTube.

Keywords : Buddhist, Knowledge Management, local Wisdom, Hand-Woven Cotton, Khon Kaen Province

บทนำ (Introduction)

การจัดการความรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นกลไกสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยมีได้เป็นเพียงการบันทึกความรู้ แต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การกำหนด แสวงหา แลกเปลี่ยน จัดเก็บ ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่ออนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ (ปรีชต์ สาดิ และวนิดา พรหมล้า, 2567) ทั้งนี้ ความยั่งยืนของภูมิปัญญาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีกระบวนการเผยแพร่และถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับระบบติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่และสามารถส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมั่นคง (จิตสุรางค์ เกิดสำออง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, 2564) ดังนั้นการจัดเก็บองค์ความรู้ทั้งในรูปแบบความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและเอกสาร พร้อมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนผ่านกระบวนการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงเป็นแนวทางสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ ทักษะ และการปรับตัวของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ ภูมิปัญญาดังกล่าวสะท้อนศักยภาพของชุมชนในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนสามารถต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดรายได้และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเหมาะสม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นหัวใจสำคัญของการธำรงรักษาองค์ความรู้ของชุมชน โดยมีใช่เพียงการเล่าเรื่องหรือการปฏิบัติตามแบบแผนเดิม แต่ต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถซึมซับเข้าใจ และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม (หทัยชนก คะตะสมบุญ, 2565)

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะ “ผ้าขาวม้าทอมือ” ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสั่งสมองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น เดิมการทอผ้าขาวม้ามีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในชีวิตรประจำวันภายในครัวเรือน และเป็นกิจกรรมควบคู่กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อบริบททางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ผ้าขาวม้าทอมือยังคงดำรงอยู่และได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยชุมชนบ้านแห้วได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีวิถี ส่งผลให้ผู้นำและกลุ่มสตรีในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม สะท้อนถึงศักยภาพในการปรับตัวและความเข้มแข็งของชุมชน (แนวหน้า, 2565) การบูรณาการ “พละ 5” เข้ากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าอย่างรอบด้านทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง

แม้ผ้าขาวม้าทอมือจะเป็นทุนวัฒนธรรมที่มีคุณค่า แต่ชุมชนบ้านแห้วยังคงเผชิญกับ สภาพปัญหาเชิงพื้นที่ในหลายด้าน ดังนี้ (1) ปัญหาด้านองค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือความคลาดเคลื่อนขององค์ความรู้ โดยเฉพาะเมื่อผู้รู้ดั้งเดิมมีอายุมากขึ้นหรือไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ ข้องจำกัดการเรียนรู้วิธีการผลิตใหม่ๆ (ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์ และสุปรียา นุ่นเกลี้ยง, 2567) (2) ปัญหาด้านกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าในชุมชนบ้านแห้วยังคงเป็นการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการ โดยอาศัยความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือเครือญาติเป็นหลัก (สุภรชต์ อินทรเทพ สุวารี ศรีปุณณะ และผมหมอม เชิดโกทา, 2560) และ (3) ปัญหาด้านเครื่องมือและสื่อในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร คู่มือการเรียนรู้ หรือสื่อดิจิทัลที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับบริบทของคนรุ่นใหม่ การสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านทักษะเชิงปฏิบัติ และมิติด้านจิตใจ ความเชื่อ และค่านิยมของชุมชนควบคู่กัน ร่วมกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้หลัก พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งมีความสำคัญในการสะท้อนการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า “ผ้าขาวม้าทอมือ” มิได้เป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่เป็นศิลปะและวิถีชีวิตที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแห้ว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้การทอผ้าขาวม้ายังคงดำรงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

Citation : เรียงดาว ทเวชาติ, ภาณุเจนกฤษฏ์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พฤติกรรมการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อสร้างเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรมในบทนี้จึงครอบคลุมสาระสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

1. พุทธธรรมหลัก “พละ 5” เป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนถึง “กำลังทางจิตใจ” ซึ่งช่วยสนับสนุนให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเอง ด้วยองค์ธรรม 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556)
2. แนวคิดการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้าง จัดเก็บ ถ่ายทอด และใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ โดย Nonaka และ Takeuchi (1995) อธิบายว่าความรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นเอกสารหรือรูปธรรม (Explicit Knowledge) ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร นอกจากนี้ Dalkir (2017) อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการแบบบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การแบ่งปัน การจัดเก็บ และการนำความรู้ไปใช้ อย่างเป็นระบบ
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือชุมชนเข้ามามีบทบาทในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดย Cohen and Uphoff (1980) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
4. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับ “องค์ความรู้ ประสบการณ์ และวิถีการดำรงชีวิต” ของคนในชุมชน โดยความรู้นี้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านวิถีชีวิตจริง เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น และการบูรณาการกับความรู้สมัยใหม่ (UNESCO, 2003)

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

สรุปการทบทวนวรรณกรรมครอบคลุม 4 แนวคิดสำคัญ ได้แก่ หลักพละ 5 การจัดการความรู้ การมีส่วนร่วม และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเหล่านี้มุ่งเสริมสร้างพลังทางจิตใจ การสร้างและถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชน

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนภุชงค์ ปุณรัตน์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี้, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

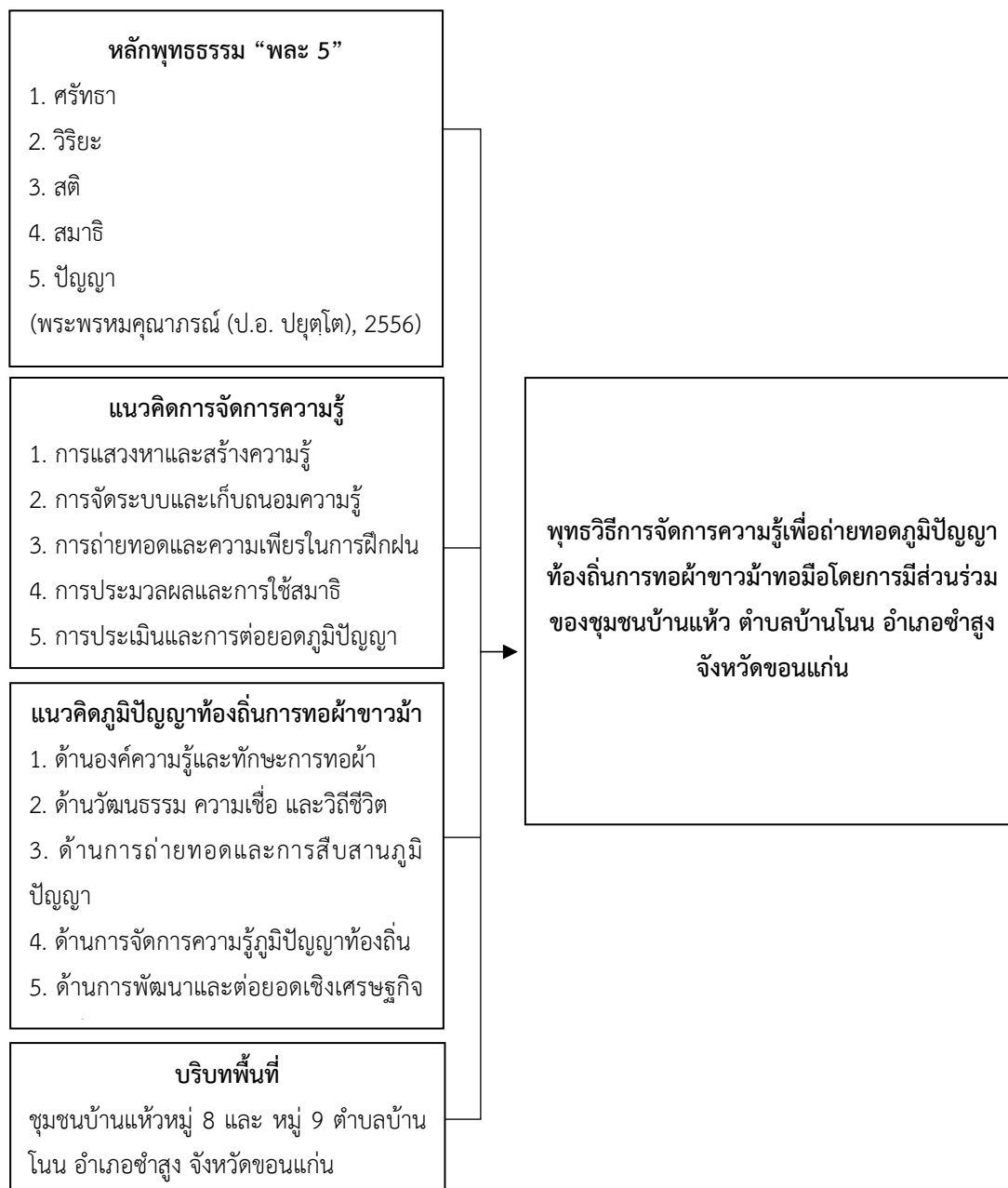

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม “พละ 5” ร่วมกับแนวคิดการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้า กรอบแนวคิดการวิจัยนี้จึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง “พละ 5” ในฐานะปัจจัยสนับสนุนด้านจิตใจ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในภาคสนาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology)

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) พุทธธรรม หลักพระ 5 (2) การจัดการองค์ความรู้ และ (3) ภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้า

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 รวมทั้งสิ้น 31 รูป/คน ประกอบด้วย

1.3.1 กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 จำนวน 15 คน

1.3.2 พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 5 รูป/คน

1.3.3 เยาวชน จำนวน 9 คน

1.3.4 นักวิชาการผลิตสื่อการเรียนรู้ จำนวน 2 คน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้แก่ เดือน ตุลาคม 2568 ถึง เมษายน 2569

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1.2 กำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมด้านปัจจัยกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.3 สร้างข้อคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงลึกได้อย่างอิสระ

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.1.5 ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนของคำถาม และความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

Citation : เรียงดาว ทวะชาติ, ภาณุเจนกฤษฏ์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพพภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Record Form) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยพัฒนาแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความคิดเห็น ถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางพุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือ

2.2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามมีความถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2.2.3 บันทึกความคิดเห็น การสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม และการสรุปประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา

3. วิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูลตามระยะของการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ดังนี้ (1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุด คือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน (2) การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลรากเหง้าผ้าขาวม้าทอมือ (3) การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดอัตลักษณ์การทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่รอบด้าน และ (4) การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในตอนนี้มีถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัยโดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย

3.2 ระยะดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดังนี้ (1) การวินิจฉัยปัญหา การวางแผน และกำหนดองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ใช้การสนทนาและสร้างพื้นที่การสื่อสารร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับชุมชน (2) การปฏิบัติ การสร้างความรู้ การเสาะหาและยึดกุมความรู้ (3) การสังเกต เก็บข้อมูล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำใช้ความรู้ การทบทวน วิเคราะห์ และประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการ (4) กิจกรรมสรุปองค์ความรู้ หนังสือหลักสูตรการทอผ้า แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำสื่อที่ได้จากการพัฒนาร่วมกัน เป็นการคืนข้อมูลสู่ชุมชน และ (5) กิจกรรมจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย บทความ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะชน รวมทั้งการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

4.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อค้นหาแนวทางพุทธวิถีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การตีความ และการสรุปผล เพื่อให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่น่าเสนอ

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน เยาวชน และนักวิชาการ (2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลและการตีความจากผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อช่วยลดอคติในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย และ (3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลในประเด็นเดียวกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามกรอบเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 องค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้การทอผ้าขาวม้าเกิดจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในครอบครัวผ่านการสังเกตและการฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งโครงการ “แม่สอนลูก” ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและสืบสานภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ด้านการสร้างความรู้ การสร้างความรู้ในการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กล่าวคือ ในอดีตการเรียนรู้จะอาศัยการจดจำจากประสบการณ์ตรง การฝึกซ้ำ และการเรียนรู้จากผู้มีความชำนาญในชุมชน ซึ่งช่วยพัฒนา

Citation : เรียงดาว ทเวชาติ, ภาณุเจนกฤษฏ์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิถีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขามสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

ทักษะ ความอดทน และสมาธิในการทอผ้า ขณะเดียวกัน ชุมชนได้มีการปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยจดจำและบันทึกองค์ความรู้ ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความผิดพลาด และเอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่

3) ด้านการจัดระบบความรู้ การจัดระบบความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชาวมา้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การเลือกซื้อเส้นด้ายตามสีและคุณภาพที่ต้องการ การกรอด้วยเป็นหลอดหรือใจเพื่อเตรียมสำหรับการขึ้นกี่ การจัดเรียงเส้นยืนให้ตึงและเป็นระเบียบ การสลับสีตามลวดลายที่กำหนด ตลอดจนการขึ้นกี่และการทอผ้าด้วยมือจนแล้วเสร็จ กระบวนการทั้งหมดต้องอาศัยความละเอียด ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้ทอเป็นสำคัญ

4) ด้านการเก็บถนอมความรู้ การเก็บถนอมความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชาวมา้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเกิดจากการรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ด้านการใช้อุปกรณ์การทอผ้าอย่างเป็นระบบ โดยอุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ กี่ทอผ้า ฝีม กระสวย หลอดด้าย ไน (เขาหูก) และหัวกัก ซึ่งผู้ทอผ้าต้องเรียนรู้หน้าที่และวิธีใช้อุปกรณ์แต่ละชนิดควบคู่กับการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถทอผ้าได้อย่างถูกต้อง

5) ด้านการถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน การถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าชาวมา้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ โดยถ่ายทอดผ่านสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ โดยเฉพาะแม่ ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการทอผ้า ผู้เรียนส่วนใหญ่มักเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่อายุประมาณ 13-19 ปี ผ่านกระบวนการ “ดู ทำ จำ และฝึกปฏิบัติจริง” เริ่มจากงานพื้นฐาน เช่น การปั่นหลอดด้าย การกรอด้วย ก่อนพัฒนาไปสู่การขึ้นกี่และการทอผ้าด้วยตนเอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การลงมือปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาความชำนาญในการทอผ้า

6) ด้านการประมวลผลและการใช้สมาธิ กระบวนการทอผ้าชาวมา้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วต้องอาศัยการประมวลผลความรู้และการใช้สมาธิอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ทอมักประสบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์และวัสดุในการทอผ้า เช่น ฝีมเก่า ฝีมชำรุด ด้ายขาด หรือคุณภาพของเส้นด้ายไม่สม่ำเสมอ รวมถึงข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการทอผ้า การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การต่อด้าย การซ่อมแซมอุปกรณ์ หรือการหยุดทอชั่วคราวเมื่อขาดทุนทรัพย์ โดยอาศัยความอดทน สติ และการยอมรับสถานการณ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7) ด้านการประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญาองค์ความรู้ การประเมินและการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าชาวมา้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งภายในภายนอกชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชนและเป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงานผ้าชาวมา้า โรงเรียนมีส่วนร่วมสนับสนุนโดยการสั่งซื้อผ้าชาวมา้าเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ซึ่งช่วยสร้างรายได้และเพิ่มโอกาสในการเผยแพร่ผ้าชาวมา้าของชุมชน นอกจากนี้

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

สถาบันการศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยยังเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่ผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านงบประมาณและการส่งเสริมเชิงนโยบาย

ตอนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น

2.1 ขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้ว มี 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังการเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้ภายในครอบครัว โดยเด็กและเยาวชนได้เห็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายทอผ้าขาวม้าในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความคุ้นเคย ความสนใจ และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีโครงการ “แม่สอนลูก” ที่ช่วยกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้และสืบทอดการทอผ้า

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้ผ่านการสังเกต จดจำ และฝึกปฏิบัติจริง ตั้งแต่ง่ายๆ เช่น การปั่นหลอดด้าย การกรอด้าย ก่อนพัฒนาไปสู่การขึ้นกี่และการทอผ้า ทำให้เกิดความชำนาญและเข้าใจกระบวนการทอผ้าอย่างเป็นธรรมชาติ

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยครูภูมิปัญญาชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ สมาชิกในครอบครัว และกลุ่มทอผ้าทำหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาชุมชน ถ่ายทอดความรู้ผ่านการสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งสอดแทรกค่านิยม ความอดทน ความเพียร และวัฒนธรรมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ใช้วิธีการเรียนรู้แบบ “ดู ทำ จำ ฝึกจริง” โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การสังเกต การเลียนแบบ และการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเล่าเรื่องเกี่ยวกับลวดลายผ้า ความหมาย และประสบการณ์ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งทักษะและคุณค่าทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 5 การเรียนรู้องค์ความรู้และเทคนิคการทอผ้า ผู้เรียนศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลวดลาย การเลือกสี การจัดเส้นยืน-เส้นพุ่ง การใช้กี่ ฝีม กระสวย และเทคนิคการแก้ปัญหา เช่น การต่อด้ายหรือแก้ลายผิด ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 6 การจัดการความรู้และการต่อยอดองค์ความรู้ ชุมชนมีการรวบรวม ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และบันทึกองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดเก็บ Best Practice การทบทวนหลังปฏิบัติงาน (AAR) และระบบพี่เลี้ยง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบันทึกลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 7 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดแสดงผลงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสร้างช่องทางการตลาด เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

Citation : เรียงดาว ทวะชาติ, ภาณุชนกฤษฎ์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพภูมิ, และ บุชร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

ขั้นตอนที่ 8 การสืบทอดและสร้างความยั่งยืน ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 3 เครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

3.1 เครื่องมือเชิงกายภาพ คือ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เกิดความเข้าใจในกระบวนการทำงาน และพัฒนาทักษะการทอผ้าได้อย่างเป็นรูปธรรม เครื่องมือเชิงกายภาพที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) กี่ทอผ้า ใช้สำหรับซึ่งเส้นยืนและควบคุมกระบวนการทอผ้า (2) ฟืม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้กระทบเส้นด้ายให้แน่นและเรียงตัวสม่ำเสมอ ช่วยให้ผ้ามีความแน่นและลวดลายคมชัด (3) กระสวย ใช้สำหรับสอดเส้นด้ายพุ่งผ่านเส้นยืนในระหว่างการทอ (4) หลอดด้ายและอุปกรณ์กรอด้าย ใช้สำหรับกรอและจัดเตรียมเส้นด้ายก่อนนำไปทอ (5) ไนหรือเขาหูก เป็นอุปกรณ์สำหรับแยกและควบคุมเส้นด้ายยืน ช่วยให้การยกเส้นด้ายเป็นระเบียบและสะดวกต่อการสร้างลวดลาย (6) เส้นด้ายและวัสดุในการทอ เป็นวัสดุสำคัญที่ใช้ในการสร้างผืนผ้า (7) ตัวอย่างผ้าขาวม้าและลวดลายต้นแบบ ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาโครงสร้างลวดลาย เทคนิคการจัดสี และรูปแบบการทอแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านแห้ว เป็นต้น

3.2 เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ คือ คู่มือการทอผ้าขาวม้าทอมือเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วให้เป็นระบบ เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งด้านการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ความเป็นมาของผ้าขาวม้า วัสดุและอุปกรณ์ การเตรียมเส้นด้าย โดยเรียงเรียงในลักษณะคู่มือเชิงปฏิบัติที่อธิบายขั้นตอนอย่างเป็นลำดับ

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

ภาพที่ 2 คู่มือการทอผ้าขาม้าทอมือ ชุมชนบ้านแห้ว

3.3 เครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านเฟซบุ๊ก ทิกต็อก และยูทูบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบรายการ “ผ้าขาม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” ซึ่งเป็นสื่อร่วมสมัยที่ประยุกต์แนวคิดสื่อเรียลลิตี (Reality-based Learning Media) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จริง ถ่ายทอดผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงผู้ชมได้หลากหลายกลุ่ม ได้แก่ Facebook, TikTok และ YouTube ดังนี้ (1) ลักษณะของสื่อ สื่อดังกล่าวนำเสนอในรูปแบบรายการเรียลลิตี โดยแบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็นทีมตามแนวคิด “พละ 5” ได้แก่ ทีมศรัทธา ทีมวิริยะ ทีมสติ ทีมสมาธิ และทีมปัญญา ซึ่งแต่ละทีมสะท้อนคุณลักษณะด้านคุณธรรม กระบวนการคิด และการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับผ้าขาม้า ทั้งในมิติของการเรียนรู้ภูมิปัญญา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น (2) บทบาทของสื่อในการถ่ายทอดภูมิปัญญา รายการ “ผ้าขาม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิมกับบริบทสังคมร่วมสมัย โดยถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าขาม้าในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและ

Citation : เรียงดาว ทวะชาติ, ภาณุชนกฤกษ์ ภูลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัทภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติเชิงบวกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้ ผู้สร้างสรรค์ และผู้ถ่ายทอดความรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง มากกว่าการถ่ายทอดเชิงบรรยาย (3) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การเผยแพร่รายการผ่านหลายแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, TikTok และ YouTube ทำให้รายการ “ผ้าขาวม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” กลายเป็นสื่อดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าขาวม้า โดยสามารถผสมผสานองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับสื่อร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ และสามารถใช้เป็นต้นแบบของการพัฒนาสื่อเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้จากพื้นที่ชุมชนไปสู่สังคมวงกว้าง สื่อดิจิทัลจึงทำหน้าที่เป็นคลังความรู้ร่วมสมัยที่สามารถรับชมย้อนหลัง แบ่งปัน และนำไปใช้เป็นส่วนประกอบการเรียนรู้ ทั้งในระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. องค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น

องค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วมีอย่างชัดเจน ตั้งแต่การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดระบบความรู้ การเก็บถนอมความรู้ การถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน การประมวลผล และการใช้สมาธิ และการประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณิภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ (2566) ที่ศึกษาการจัดการความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมสีธรรมชาติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น พบว่าชุมชนมีการจัดการความรู้ในระดับมาก สะท้อนถึงความเข้มแข็งของกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา และศักยภาพด้านองค์ความรู้ของคนในชุมชน เนื่องจากการเรียนรู้ที่ผูกโยงกับวิถีชีวิต ใช้ครอบครัวและกลุ่มชุมชนเป็นฐานในการถ่ายทอด มีครูภูมิปัญญาและระบบพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ภูมิปัญญาการทอผ้าสามารถดำรงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะโครงการ “แม่สอนลูก” ที่ช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิมกับคนรุ่นใหม่ และต่อยอดสู่การสร้างรายได้ของชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราพร จีวสุภา (2560) ที่ศึกษาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ จังหวัดสกลนคร พบว่าการถ่ายทอดเน้นการสาธิตและการปฏิบัติจริง โดยใช้บุคคลในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านการพูดคุยและลงมือทำ ครอบคลุมองค์ความรู้ทุกขั้นตอนของการทอผ้า รวมทั้งการถ่ายทอดตลาดผ้าโบราณและลายประยุกต์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการประเมินผลและการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

เนื่องจากการเรียนรู้เกิดขึ้นบนฐานความสัมพันธ์ใกล้ชิดภายในครอบครัวและชุมชน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย เห็นคุณค่า และสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้จริง

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าเป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งมิติด้านทักษะและวัฒนธรรม ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ พื้พัชนะ และคณะ (2565) ที่พบว่าการเล่าเรื่องและการฝึกปฏิบัติร่วมกันช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการจดจำองค์ความรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและเกิดความผูกพันต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนบ้านแห้วยังนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2566) ที่พบว่ากระบวนการองค์ความรู้ช่วยให้การถ่ายทอดมีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งนี้ เพราะการจัดการความรู้ช่วยเปลี่ยนองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายและพึ่งพาตัวบุคคลให้กลายเป็นระบบการเรียนรู้ร่วมของชุมชน ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสืบทอดและต่อยอดได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วยังบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะการทอผ้า แต่ยังส่งเสริมคุณธรรม ความอดทน และการพึ่งตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพัชร สายเสนา และคณะ (2567) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านคุณธรรม ความสามัคคี และการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถอภิปรายผลได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม ที่บูรณาการครอบครัว ชุมชน การจัดการความรู้ และหลักธรรมทางศาสนาเข้าด้วยกัน ส่งผลให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาที่มีความต่อเนื่อง ยึดหยุ่น และยั่งยืน

3. เครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น

สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้ (1) เครื่องมือเชิงกายภาพ เช่น กี่ พืม กระสวย และอุปกรณ์การปั่นด้าย เป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมิใช่เพียงองค์ความรู้เชิงทฤษฎี แต่เป็นองค์ความรู้ที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงจึงช่วยเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณค่าทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาสัก เต๊ะขันหมาก และคณะ (2566) ที่พบว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของชุมชนไทยพวนเกิดขึ้นผ่านครอบครัวและชุมชน โดยใช้การสั่งสอน บอกเล่า แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และการลองผิดลองถูก จนทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้

Citation : เรียงดาว ทวะชาติ, ภาณุजनกฤษฏี ภูลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัทภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

เพราะชุมชนมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงช่วยเสริมให้กระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (2) เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ เช่น คู่มือการทอผ้าขาวม้า มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรูปแบบดั้งเดิมที่ไม่เป็นทางการ ไปสู่กระบวนการที่มีโครงสร้างและสามารถถ่ายทอดซ้ำได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช เรืองโพธิ์ (2564) ที่พบว่าภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการสูญหาย หากขาดการจัดเก็บ ถ่ายทอด และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากการถ่ายทอดแบบดั้งเดิมมักพึ่งพาตัวบุคคลและความสัมพันธ์เฉพาะหน้า ดังนั้น การนำกระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย การสำรวจ สร้าง จัดเก็บ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ โดยบูรณาการคน กระบวนการ เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากชุมชน จึงช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืน (3) เครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์ม สะท้อนให้เห็นการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ สื่อดิจิทัลไม่ได้ทำหน้าที่เพียงประชาสัมพันธ์ แต่เป็น “พื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การสร้างแรงบันดาลใจ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลิต ศรีนุ่นพันธ์ และคณะ (2566) ที่พบว่าสื่อมัลติมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยสื่อสารอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขยายพื้นที่การเรียนรู้จากระดับชุมชนไปสู่สังคมออนไลน์ได้กว้างยิ่งขึ้น

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ภายใต้แนวคิด “เบญจภาคีบูรณาการ” (The Five-Pillar Integration)

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2569)

จากภาพที่ 3 ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “แนวปฏิบัติที่ดี” (Best Practice) เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าชุมชนบ้านแห้วอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิด “เบญจภาคีบูรณาการ” (The Five-Pillar Integration) ซึ่งมุ่งสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนผ่านการบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และเทคโนโลยี เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักพละ 5 ควบคู่กับเครื่องมือการจัดการความรู้สมัยใหม่ โดยองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ การจัดการความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยง บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และเทคโนโลยี เข้าด้วยกัน ภายใต้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาทั้ง “คน งาน และชุมชน” ควบคู่กัน

Citation : เรียงดาว ทวะชาติ, ภาณุณนภฤชฎี ภูลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัทภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgru.2026.e302307>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลของการวิจัยนำมาส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพุทธวิถีการจัดการความรู้ โดยสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายผ้าขาวม้าทอมือผ่านศูนย์การเรียนรู้ การตลาดออนไลน์ และการเชื่อมโยงสู่ตลาดระดับประเทศและสากล เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

1.ผลของการวิจัยนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตและกระบวนการทอผ้าขาวม้า เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับตลาด พร้อมส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล เช่น Facebook, TikTok และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่หลากหลาย เช่น คลังความรู้ออนไลน์ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ และนิทรรศการชุมชน เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง (References)

กาสั๊ก เต๊ะขันหมาก, พนิตสุภา ธรรมประมวล, และกานดา เต๊ะขันหมาก. (2566). กระบวนการเรียนรู้พัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนไทยพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *Lawarath Social E-Journal*, 5(2), 135–152.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). *สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเดือนมกราคม 2563*.

https://www.mots.go.th/download/article/article_20200407103037.pdf

จุฑามาศ พิรพัชระ, พชรนันท์ ยั่งวรวิเชียร, และอินทธีมา หิรัญอัครวงศ์. (2565). การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมกงของชุมชนวัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 16(2), 537–548.

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

- จิตสุภางค์ เกิดสำอาง, และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2564). รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 23(1), 49–64.
- ชวลิต ศรีนุ่นพันธ์, บำรุง ศรีนวลปาน, สุชาดา การะกรณ์, และพัชรินทร์ โสมปาน. (2566). การใช้สื่อมัลติมีเดียในการสื่อสารอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *Journal of Information Science Research and Practice*, 42(3), 135–150.
- ณัฐภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์. (2566). การจัดการความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมสี่ธรรมชาติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(50), 232–246.
- ณัฐพัชร สายเสนา, เรืองวิชัย นิลโคตร, จิตติวิทย์ สุขป้อม, ณัฐภรณ์ ปะพาน, และภาคพร เจริญลักษณ์. (2567). ทูทางสังคมบนฐานวิถีพุทธธรรมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดชัยนาท. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(8), 290–300.
- ไทยโรจน์ พวงมณี, อรุณ แสงสุข, นัยนา อรรถนารถ, และคชสิทธิ์ เจริญสุข. (2566). การจัดการความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและหัตถกรรมจากเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยตาด จังหวัดเลย. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(5), 2369–2387.
- แนวหน้า. (2565, 18 ตุลาคม). ผ้าขาวม้าท้องถิ่นหัตถศิลป์ไทย ก้าวสู่ปีที่ 6 สืบสานหัตถกรรมพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น. *แนวหน้า*. <https://www.naewna.com/lady/687032>
- ปริชต์ สาดิ, และวนิดา พรหมล้ำ. (2567). การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านโนน ตำบลขามป้อม อำเภอบัวปทุม จังหวัดมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ปิยะนุช เรืองโพน. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร. *วารสารชุมชนวิจัย*, 15(4), 42–56.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). สำนักพิมพ์พลีธัมม์.
- ศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์, และสุปรีญา นุ่นเกลี้ยง. (2567). แนวทางการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น “ผ้าสีมายา” จังหวัดยะลา ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 43(4), 732–746.
- สุภรัชต์ อินทรเทพ, สุวารี ศรีบุญนะ, และผอมหม เชิดโกทา. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนจังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 275–285.

Citation : เรียงดาว ทเวชาติ, ภาณุชนกฤษฎ์ ปลั่งรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทัพภูมิ, และ บุชร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

- หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2565). การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์*, 9(9), 296–313.
- อัจฉราพร จีวสุภา. (2560). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแซ่ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 14(64), 95–102.
- Cohen, J., & Uphoff, N. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8, 213–235.
- Dalkir, K. (2017). *Knowledge management in theory and practice*. Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company*. Oxford University Press.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23, 1247–1263.
- UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. UNESCO.

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026).

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 10(2), e302307. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภาณุเจนกฤษฏ์ ปุณัณรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิพา ทักพภูมิ, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569).

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วย ตำบลบ้านโนน
อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10(2), e302307.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307>